

Çocuk Gelişimi Alanındaki Doktora Tezlerinin Eğilimleri: 2014-2024 Yılları Arasında Türkiye'deki Durum

Trends of Doctoral Theses in Child Development: The Situation in Turkey between 2014-2024

ID Erhan Alabay²¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Amaç: Türkiye'deki Çocuk Gelişimi doktora programlarında son on yıl içinde (2014-2024) yapılan doktora tezlerinin incelenmesidir. Araştırma derleme türünde bir çalışmadır.

Yöntem: Araştırmada doktora tezlerine, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bağlı Ulusal Tez Merkezinden ulaşılmıştır. Detaylı aramalar yapılmış ve "Çocuk Gelişimi" veya "Çocuk Gelişimi ve Eğitimi" anahtar kelimeleri kullanılarak 2014-2024 yılları arasında yayımlanmış toplam 148 Çocuk Gelişimi doktora tezi çalışma kapsamına alınmıştır.

Bulgular: Araştırmanın sonucunda, doktora tezlerinin yoğunlukla Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi tarafından yapıldığı, 2020 yılında doktora tez sayılarında bir düşüş olmasına rağmen özellikle son üç yılda üretilen doktora tez sayısında önemli bir artışın olduğu belirlenmiştir. Çocuk gelişimi doktora tezlerinin çoğunluğunun kadınlar tarafından hazırlandığı, nicel araştırma yöntemleriyle yapıldığı, ancak son yıllarda karma yöntem araştırmalarıyla tezlerin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Sonuçlar: Doktora tezlerinin çoğunlukla sosyal-duygusal ve bilişsel gelişim ağırlıklı konular üzerinden ilerlediği, diğer gelişim alanlarına ise çok az yer verildiği belirlenmiştir. Özellikle doktora tezlerinin büyük bir bölümünün tipik gelişim gösteren ve okul öncesi dönem yaş grubunu kapsayan çocuklarla yürütüldüğü görülmüştür. Doktora tez verilerinin büyük bir çoğunluğunun İç Anadolu Bölgesindeki illerden toplandığı, en az verinin ise Güney Anadolu Bölgesinden toplandığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: çocuk gelişimi, doktora tezleri, Türkiye

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to examine the doctoral dissertations conducted in the last ten years (2014-2024) in Child Development doctoral programs in Turkey. The research is a review type study.

Methods: In the research, doctoral dissertations were accessed from the National Thesis Center affiliated to the Presidency of the Council of Higher Education. Detailed searches were made and a total of 148 Child Development doctoral dissertations published between 2014-2024 using the keywords "Child Development" or "Child Development and Education" were included in the study.

Results: As a result of the research, it was determined that doctoral dissertations were mostly produced by Ankara University and Gazi University, and although there was a decrease in the number of doctoral dissertations in 2020, there was a significant increase in the number of doctoral dissertations produced especially in the last three years. It was determined that the majority of child development doctoral dissertations were prepared by women and were conducted with quantitative research methods, but in recent years, theses have been conducted with mixed method research.

Conclusion: It was determined that doctoral dissertations mostly focused on social-emotional and cognitive development, while other developmental areas were rarely included. In particular, it was observed that most of the doctoral dissertations were conducted with children with typical development and preschool age group. It was determined that the majority of the doctoral dissertation data were collected from the provinces in Central Anatolia Region, while the least data were collected from the Southern Anatolia Region.

Keywords: child development, PhD dissertations, Türkiye

Giriş

Doktora tezleri, ilgili alanın gelişmesi ve ilerlemesi açısından önemli araştırmaların başında gelmektedir. Özellikle disiplinlerin gelişimi ve ilerleyebilmesi açısından kritik bir rol üstlenmektedir. Bu tezler, alanın güncel problemlerini ele almakta, bu problemlerin belirlenmesinin yanı sıra teorik yaklaşımlar geliştirmekte veya pratik uygulamalar sunabilmektedir. Böylece doktora araştırmaları, alanla ilgili bilimsel bilginin hem genişlemesine hem de derinleşmesine katkı sağlamaktadır (Karagöz & Şeref, 2021). Bilimsel bilginin genişlemesi ve derinleşmesinin yanı sıra, bu çalışmalar genç araştırmacılar için de önemli bir akademik gelişim süreci sunmaktadır. Doktora süreci, araştırmacıların bilimsel yöntemleri etkin bir şekilde kullanmalarını, bağımsız araştırma yapma becerisi kazanmalarını ve akademik alanda yetkinleşmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda, doktora tezleri yalnızca bilimsel bilgi üretimine katkıda bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda araştırmacıların bağımsız çalışma, eleştirel düşünme ve problem çözme yetilerini geliştiren bir süreç olarak da değerlendirilebilir (El-Dakhs, 2018; Giesler vd., 2016; Karagöz & Şeref, 2021).

Dünya genelinde doktora tez çalışmalarının sayısında önemli bir artış gözlemlenmektedir. ABD merkezli bağımsız bir devlet kuruluşu olan Ulusal Bilim Vakfı (National Science Foundation - NSF) verilerine göre, birçok ülkede doktora öğrenci sayısı ve öğrencilerin ürettiği doktora tezlerinin sayısı artış göstermektedir. 1978-1988 yılları arasında ABD'de yaklaşık 316.000 doktora derecesi verilirken, 1988-1998 yılları arasında bu sayı 400.000'e yükselmiştir. Benzer şekilde, İngiltere'de 1996-2000 yılları arasında doktora derecelerinde %27'lik bir artış kaydedilmiştir. Avustralya'da ise 1991 yılında 19.254 olan doktora öğrenci sayısı, 2000 yılında 37.000'i aşmış, aynı dönemde tamamlanan doktora tezlerinin sayısı 2.491'den 5.325'e yükselmiştir. Bu veriler, dünya genelinde doktora eğitime olan talebin arttığını ve birçok ülkede doktora derecesi ile tez çalışmalarının giderek çoğaldığını

göstermektedir. Bu artışın, akademik, bilimsel, ekonomik ve toplumsal açıdan olumlu etkiler yaratacağı öngörülmektedir (Sarrico, 2022; Vijayakumar & Vijayakumar, 2007). Türkiye’de de benzer bir artış gözlemlenmektedir. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi İstatistikleri’ne (2022) göre, 1959-2021 yılları arasında üretilen lisansüstü tez sayısında bir artış olduğu tespit edilmiştir. Bu dönemde toplam lisansüstü tez sayısının 659 bini aştığı belirtilmiştir.

Çocuk gelişimi alanı da, bu genel eğilimden etkilenerek Türkiye’de önemli bir gelişim göstermiştir. Bu alanda yapılan doktora tezleri hem teorik hem de pratik açıdan önemli katkılar sağlamaktadır. Türkiye’deki çocuk gelişimi alanının tarihsel gelişimine bakıldığında, bu alandaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin, yaklaşık 60 yıl önce başladığı ve bu süreçte önemli bir evrim geçirdiği görülmektedir. 1955 yılında, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu bünyesinde Aile İlişkileri ve Çocuk Psikolojisi bilim dalında çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili çalışmalar başlamış; Türkiye’de ise ilk lisans düzeyinde Çocuk Gelişimi Bölümü, 1968 yılında Hacettepe Üniversitesi’nde kurulmuştur (Doğan-Keskin & Bayhan, 2020; Kaçmaz vd., 2021). Doktora tez çalışmalarına bakıldığında, Türkiye’deki ilk doktora tezlerinin Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda 1977 yılında ve Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Ana Bilim Dalı’nda ise 1988 yılında üretildiği tespit edilmiştir. Günümüze gelindiğinde, Gazi Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi başta olmak üzere, diğer bazı kamu ve vakıf üniversitelerinde çocuk gelişimi alanında doktora düzeyinde eğitim programlarının açıldığı ve bu üniversitelerde doktora öğrencilerine eğitim vermeye başlandığı gözlemlenmektedir (Aral vd., 2015).

Yukarıda belirtilen üniversitelerde doktora eğitimine devam eden genç araştırmacıların ürettikleri doktora tezleri, birçok açıdan önemli katkılar sunmaktadır. Bu tezler, öncelikle çocuk gelişimi alanına katkı sağlayarak teorik bilgiye derinlik katmakta ve pratik uygulamaları güçlendirmektedir. Çocuk gelişimi alanında yapılan doktora tezleri, çocukların gelişim süreçlerinin daha iyi anlaşılmasına olanak tanıyarak mevcut literatüre önemli bilimsel katkılar sunmaktadır. Diğer yandan, bu tezler, çocuk gelişimi alanındaki politika ve uygulamaların gelişmesine de önemli ölçüde destek olmaktadır. Özellikle tezlerin bulguları doğrultusunda, çocuk gelişimi ve eğitimi alanında yeni politikaların oluşturulmasına katkı sağlanabilir ve yerel yönetimlere olumlu ya da olumsuz durumları sunarak gelecekte yapılacak çalışmalara rehberlik edebilir. Aynı zamanda, doktora tezlerinin en önemli katkılarından biri, çocuk gelişimi alanında yeterince araştırılmamış ya da yeni ortaya çıkan konu ve alanlara dikkat çekmesidir. Doktora tezleri sayesinde, çocuk gelişimi alanında henüz derinlemesine incelenmemiş veya yeni gelişen konular gün yüzüne çıkabilmektedir (Tesch vd., 2015). Bu süreç, doktora yapan yeni araştırmacılara farklı disiplinler arası araştırmalar yapma imkânı sunmakta ve onlara henüz ele alınmamış konu alanlarını keşfetmeleri için bir yol haritası sağlamaktadır. Özetle, çocuk gelişimi alanında üretilen doktora tezleri, orijinalliğe katkı sağlamakta ve özgün, yaratıcı yeni bilgilerin ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır (Baptista vd., 2015).

Türkiye’de bulunan üniversitelere bağlı enstitülerdeki Çocuk Gelişimi Anabilim Dallarındaki doktora programlarında yapılan tezlerin genel çerçevesini incelemek, bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu çalışma, çocuk gelişimi alanındaki durumu daha derinlemesine ortaya koymayı, gelişen eğilimleri belirlemeyi ve gelecekteki araştırma alanlarının şekillendirilmesine katkı sağlaması düşünülmektedir. Mevcut doktora tezlerinin yapısal açıdan analizi, bu alandaki literatürün boşluklarını tespit etmek, güncel araştırma yönelimlerini incelemek ve bu doğrultuda yeni araştırma fırsatları oluşturmak açısından büyük bir önem taşıdığı söylenebilir. Bu çalışma, özellikle genç araştırmacılara, önceki doktora tezlerinin hangi konulara yoğunlaştığını ve hangi araştırma alanlarının daha az ele alındığını görme fırsatı sunarak, literatürdeki boşlukları fark etmelerini sağlayacaktır. Bu bilgiler ışığında, doktora araştırmasını yürüten araştırmacıların, yenilikçi, özgün ve literatüre katkı sağlayacak araştırma konuları veya araştırma grupları seçmelerine yardımcı olunması beklenmektedir. Ayrıca, bu süreç, araştırmacıların araştırma yöntemlerini seçerken daha bilinçli tercihler yapmalarına ve toplumsal ihtiyaçlara yönelik daha faydalı ve uygulanabilir çalışmalar ortaya koymalarına olanak tanıyacaktır. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezleri hangi üniversitelerde hangi oranlarda gerçekleştirilmiştir?
2. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerini yazan araştırmacıların cinsiyet dağılımı nasıldır?
4. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinde kullanılan yöntemlerin dağılımı ve tercih edilen yöntemlerin yıllara göre değişimi nasıldır?
5. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinin kapsadığı gelişim alanlarına göre dağılımı nasıldır?
6. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinde çalışma grubu/örneklem özelliklerinin dağılımı nasıldır?
7. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinde veri toplama yerlerine göre dağılım nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu araştırmada, derleme modeli esas alınmıştır. Derleme, önceden yapılmış makale, tez ya da diğer bilimsel çalışmaların sistemli ya da betimsel olarak bir araya getirilerek sentezlendiği araştırma modelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada da derleme modeline uygun olarak çocuk gelişimi alanında 2014-2024 yılları arasında yapılmış doktora tezleri taranmış, bir araya getirilen tezler sentezlenerek araştırma sorularına uygun şekilde sunulmuştur.

Araştırma Verileri

Araştırmanın verileri, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığına bağlı Ulusal Tez Merkezi’nden (www.tez.yok.gov.tr) çevrim içi olarak elde edilmiştir. Çevrim içi sistemde detaylı arama bölümüne girilerek, ana bilim dalı veya bilim dalı alanlarına "Çocuk Gelişimi" veya "Çocuk Gelişimi ve Eğitimi" seçilerek bireysel taramalar gerçekleştirilmiştir. Bu taramalarda, son 10 yıl (2014-2024) içinde yayımlanmış ve doktora tezi niteliğinde olan çalışmaların seçilmesi kriter olarak belirlenmiştir. Ayrıca, yalnızca erişime açık tezler çalışma kapsamına alınmıştır. Belirlenen kriterler doğrultusunda toplam 148 doktora tezine ulaşılmış olup, bu tezler araştırmanın veri setini oluşturmaktadır.

Veri toplama aracı

Araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Doküman Analiz Formu kullanılmıştır. Bu formda toplam 11 adet kapalı uçlu soru yer almaktadır. Doküman Analiz Formu; tezin yapıldığı üniversite, tezin tamamlanma yılı, tezi yazan kişinin cinsiyeti, tezde kullanılan yöntem, tezin konusu ile ilişkili gelişim alanı, veri toplanan şehir ve çalışmanın yürütüldüğü şehir gibi değişkenleri içeren soruları kapsamaktadır.

Veri toplama süreci

YÖK Başkanlığına bağlı Ulusal Tez Merkezine araştırmacı tarafından çevrim içi olarak erişilmiş ve 2-6 Şubat 2025 tarihleri arasında belirlenen kriterlere uygun doktora tezleri çevrim içi ortamda indirilmiştir. İndirilen tezler, araştırmacının bilgisayarında bir dosyada toplanmıştır. Yapılan taramalar sonucunda, 2025 yılında yayımlanmış ve çevrim içi sistemde yer alan herhangi bir doktora tezi bulunmadığından, 2024 yılı son yıl olarak kabul edilmiştir. Hazırlık aşamasındaki doktora tezleri ile yayımlanmış ancak erişime açık olmayan tezler çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu kapsam dahilinde 2014 başlangıç yılı olarak kabul edilmiş ve 2024 yılı sonuna kadar olan tüm doktora tezleri çalışmaya dahil edilmiştir. Bu doğrultuda, araştırmacı tarafından indirilen tezler, doküman analizi formunda belirlenen kriterlere göre Microsoft Excel programına işlenmiştir.

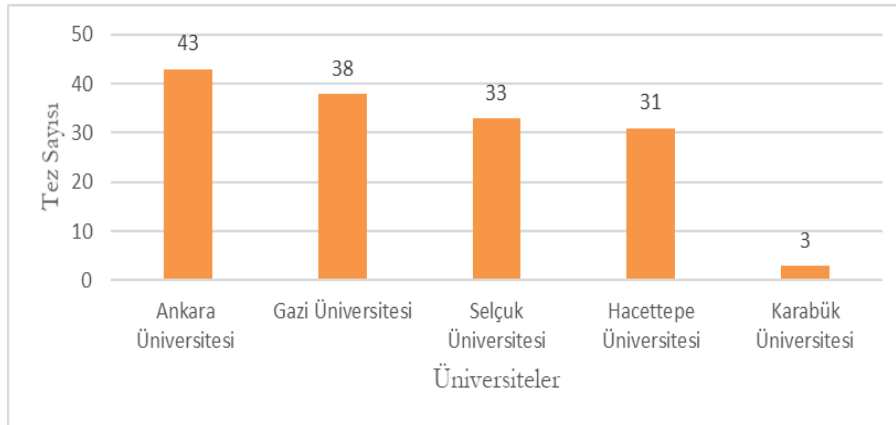
Verilerin analizi

Veri analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan betimsel analizde, veri setleri önceden belirlenmiş temalar veya kategoriler doğrultusunda değerlendirilir. İçerik analizine kıyasla daha yüzeysel olan bu yöntem, genellikle araştırmanın kavramsal yapısını önceden belirlemek amacıyla tercih edilmektedir. Betimsel analizde bulgular, sayısal kodlar aracılığıyla sunulabilir (Merriam, 2013). Bu çalışmada da bulgular frekansa dönüştürülerek grafiklerle görselleştirilmiştir. Çalışmanın inandırıcılığını artırmak amacıyla veri çeşitliliği sağlanmış ve farklı yıllarda, farklı üniversitelerde hazırlanmış tüm doktora tezleri çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca, doküman inceleme formunda yer alan sorular, üç çocuk gelişimi alanı uzmanının görüşüne sunulmuş ve alınan geri bildirimler doğrultusunda formun son hali oluşturulmuştur. Tutarlılık aşamasında, kodlama sürecinin daha sistematik hale getirilmesi için verilerin hangi kritere göre sınıflandırılacağı belirlenmiş ve önceki benzer araştırmalar incelenerek sınıflandırma ölçütleri oluşturulmuştur. Ayrıca, tutarlılığı sağlamak amacıyla bağımsız kodlayıcı desteği alınmıştır. Toplam verilerin %50'si, başka bir araştırmacı tarafından kodlanmış ve elde edilen kodlar ilk kodlama ile karşılaştırılmıştır. Kodlamalar arasındaki uyumu belirlemek için kodlayıcılar arası tutarlılık hesaplanmış ve bu oran %92,71 olarak bulunmuştur.

Bulgular

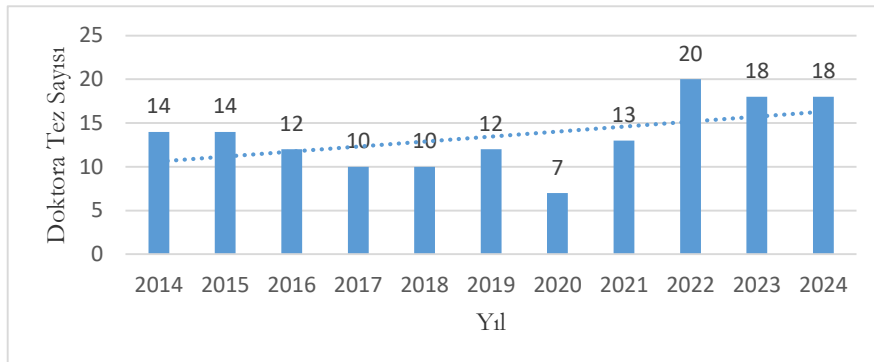
Çocuk gelişimi alanında son 10 yıl içinde yapılan tezlerin üniversite bazlı dağılımları aşağıda sunulmuştur.

Grafik 1. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinin (2014-2024) dağılım grafiği

Grafik 1'de görüldüğü üzere, çocuk gelişimi alanında son on yıl içerisinde en fazla doktora tezi üreten üniversite, 43 doktora tezi ile Ankara Üniversitesi'dir. Diğer üniversiteler incelendiğinde, Gazi Üniversitesi 38 doktora tezi, Selçuk Üniversitesi 33 doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi 31 doktora tezi ve Karabük Üniversitesi ise 3 doktora tezi ile sıralanmıştır. Araştırmanın ikinci sorusu ise yıl bazlı olarak çocuk gelişimi alanında doktora tez sayılarının dağılımının incelenmesidir. Yıl bazlı olarak çocuk gelişimi alanındaki doktora tez çalışma sayılarının grafiği aşağıda sunulmuştur.

Grafik 2. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinin yıl bazlı (2014-2024) dağılım grafiği

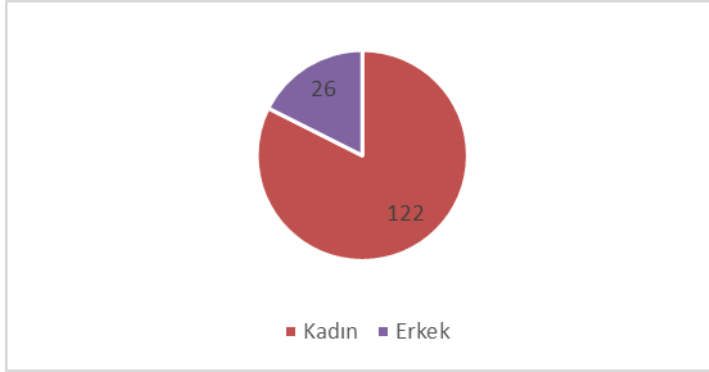

Çocuk gelişimi alanında üretilen doktora tezlerinin yıl bazlı grafiği incelendiğinde en çok doktora tezinin 2022 yılında üretildiği tespit edilmiştir. Grafik genel olarak incelendiğinde doktora tez sayılarının artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Özellikle 2020

yılındaki düşüş dikkat çekmektedir. Dünya genelinde yaşanan pandeminin bir etkisinin burada etkili olduğu düşünülebilir. Bu bulgunun aksine özellikle son 3 yılda ise üretilen doktora tez sayısında önemli bir artışın olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bir diğer sorusu çocuk gelişimi alanında doktora tezi üreten araştırmacıların cinsiyet bazlı dağılımının nasıl olduğudur. Cinsiyet bazlı dağılım aşağıda sunulmuştur.

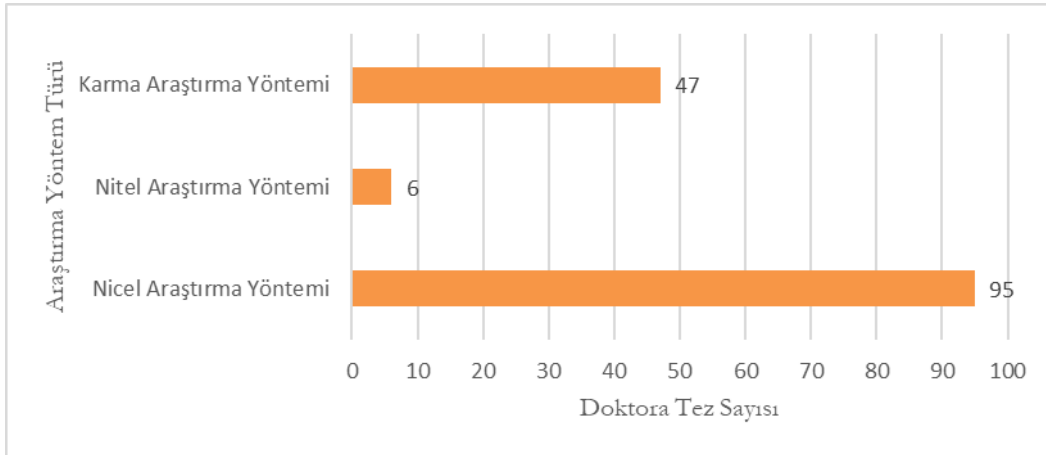
Grafik 3. Çocuk gelişimi alanında üretilen tezlerin yazar cinsiyetine göre dağılımı

Grafik 3 incelendiğinde, analiz edilen toplam 148 doktora tezinin 122'sinin (%83) kadın araştırmacılar, 26'sının (%17) ise erkek araştırmacılar tarafından gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu bulgu, çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinin büyük ölçüde kadın araştırmacılar tarafından üretildiğini göstermektedir. Akademik literatürde, sosyal bilimler ve eğitim alanlarında kadın araştırmacıların daha fazla yer aldığı yönündeki bulgularla bu durum örtüşmekte olduğu söylenebilir.

Çocuk gelişimi alanında yapılan doktora tezlerinde kullanılan araştırma yöntemleri analiz edilerek, bu yöntemlerin dağılımı belirlenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda, tezlerde en sık tercih edilen yöntem türleri ve bunların yüzdesel dağılımı aşağıdaki grafikte görselleştirilmiştir. Grafik aşağıda sunulmuştur.

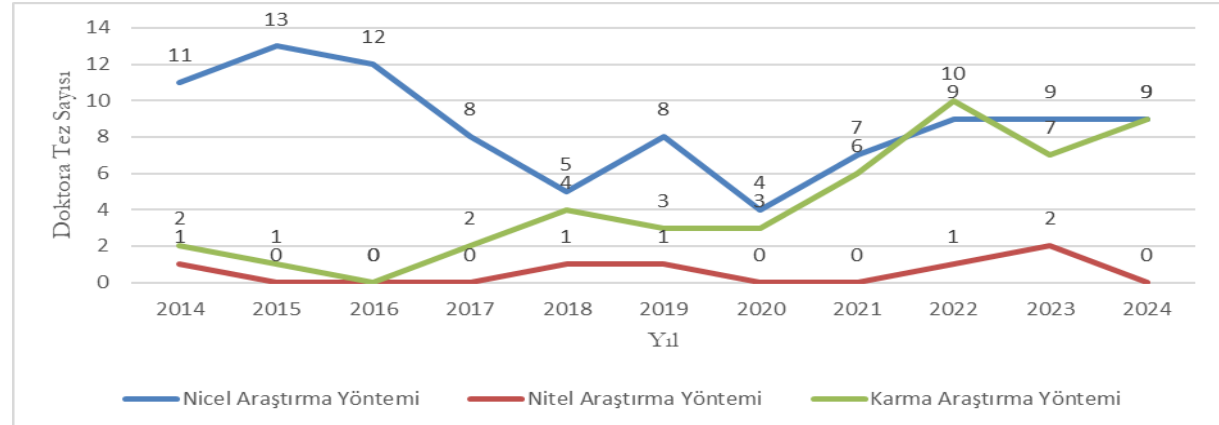
Grafik 4. Çocuk gelişimi doktora tezlerinin yöntem bazlı dağılımı

Grafik 4'ün incelenmesi sonucunda, son on yıl içerisinde çocuk gelişimi alanında yapılan doktora tezlerinin 95'inin nicel araştırma yöntemi, 47'sinin karma araştırma yöntemi ve 6'sının nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinde yoğunlukla nicel araştırma yönteminin tercih edildiğini göstermektedir. Ayrıca, yalnızca nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen doktora tezlerinin sayısının oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

Doktora tezlerinde tercih edilen yöntem türü ile yıllara göre dağılımları incelenmiş olup, analiz sonuçları Grafik 5'te sunulmuştur.

Grafik 5. Çocuk gelişimi doktora tezlerinde kullanılan yöntemlerin yıl bazlı dağılımı

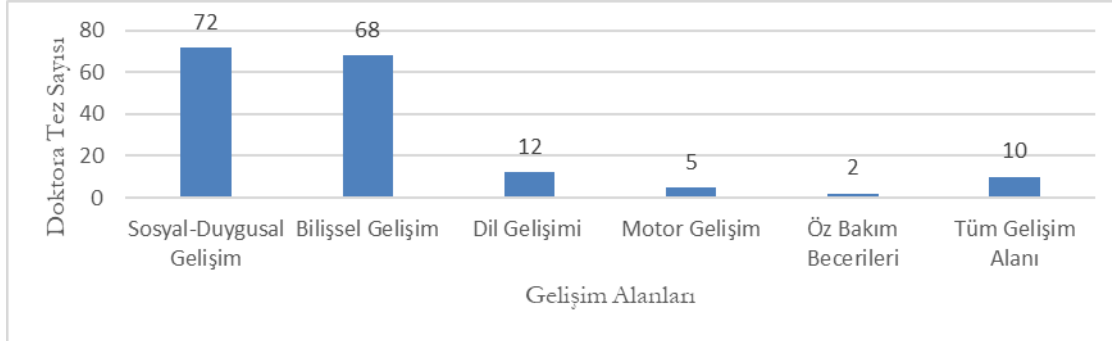

Grafik 5'te de gösterildiği üzere, 2014-2016 yılları arasında üretilen doktora tezlerinin büyük bir kısmında nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği görülmektedir. 2020 ve sonrasındaki tezlerde ise, nicel araştırma yöntemi yine en yaygın kullanılan

model olmasına rağmen, karma araştırma yöntemleri ile yapılan doktora tezlerinin sayısının, nicel araştırma yöntemi ile yapılan tezlerin sayısına yaklaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca, sadece nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen doktora tezlerine ise oldukça az sayıda rastlanmıştır.

Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinin konu başlıkları bağlamında hangi gelişim alanlarına ait olduğu ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bazı doktora tezlerinde tek bir gelişim alanı yerine birden fazla gelişim alanı ele alınmıştır. Bu durum, gelişim alanlarındaki toplam sayının, tez sayısı ile örtüşmemesine yol açmaktadır. Doktora tezlerinin gelişim alanlarına göre dağılımı Grafik 6'da sunulmaktadır.

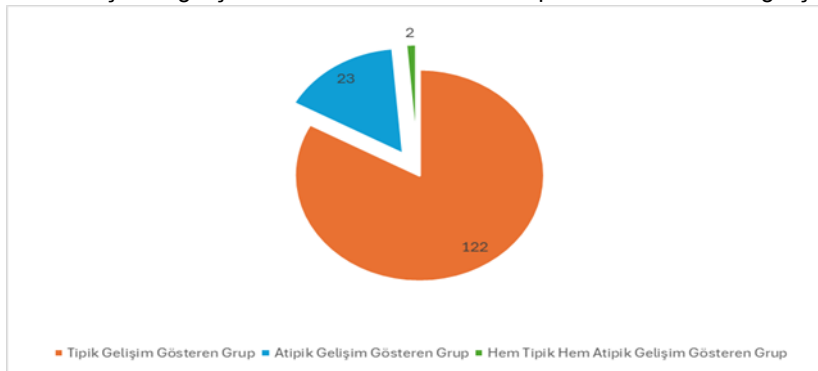
Grafik 6. Çocuk gelişimi doktora tezlerinin konu başlıklarının gelişim alanlarına göre dağılımı

Çocuk gelişimi doktora tezlerinin konu alanlarının gelişim alanlarına göre dağılımı incelendiğinde, tezlerin yoğunlukla sosyal-duygusal gelişim ve bilişsel gelişim alanlarında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu iki alan, diğer gelişim alanlarına kıyasla belirgin bir üstünlüğe sahiptir. Dil gelişimi, motor gelişim ve çocukların öz bakım becerilerini konu alan tezlerin oranları ise daha düşük bulunmuştur. Ayrıca, ele alınan 10 çocuk gelişimi doktora tezinin, çocukların tüm gelişim alanlarına ilişkin tespitlerde bulunduğu gözlemlenmiştir.

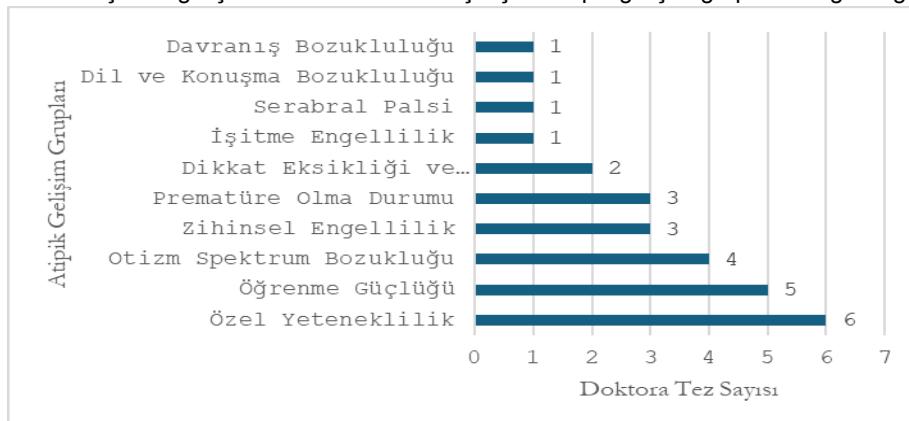
Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinde çocukların gelişim durumlarına göre tipik ve atipik gelişim gösterme durumları incelenmiştir. Bu ayırım yalnızca çocuklarla yapılan çalışmalar göz önünde bulundurularak yapılmamıştır; yani atipik gelişimle ilgili ailelerle yapılan çalışmalarda da atipik gelişim kapsamında değerlendirilmiştir. Ayrıca 1 adet doktora tezi meta analiz olduğu için bu kapsamda değerlendirilmemiştir ve toplam 147 doktora tezi üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda yapılan doktora tezlerinin gelişimsel olarak dağılımı aşağıda sunulmuştur.

Grafik 7. Çocuk gelişimi doktora tezlerinin konu kapsamında ele alınan gelişim tiplerinin dağılımı

İncelenen çocuk gelişimi doktora tezlerinin büyük bir çoğunluğu tipik gelişim gösteren çocuklar ve bu çocuklarla ilişkili bireylerle ilgili çalışmalara odaklanmıştır. 122 doktora tezinin tipik gelişim gösteren grup ile çalıştığı, 23 tezinin ise atipik gelişim gösteren grubu ele aldığı tespit edilmiştir. Sadece 2 doktora tezinin hem tipik hem de atipik gelişim gösteren gruplar üzerinde çalışma yaptığı belirlenmiştir. Atipik gelişim gösteren gruplarla ilgili yapılan çalışmalarda, ele alınan atipik grupların dağılımları ise aşağıda sunulmaktadır.

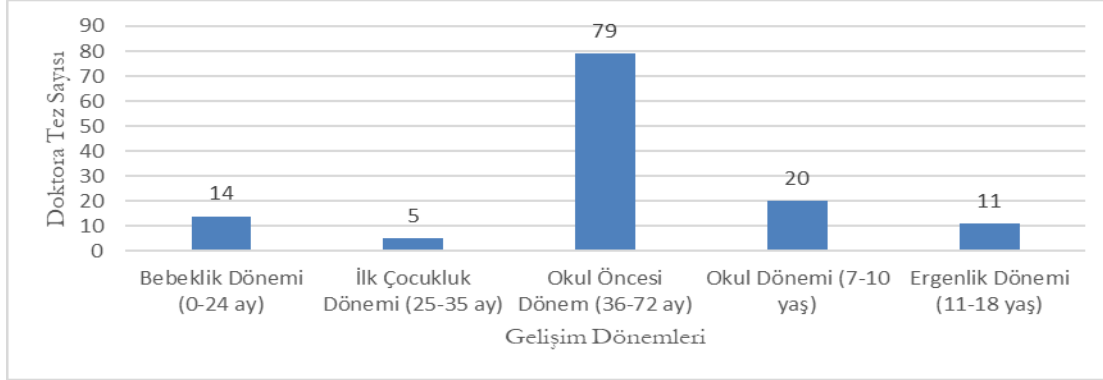
Grafik 8. Çocuk gelişimi doktora tezlerinde çalışılan atipik gelişim grupları ile ilgili dağılım

Yukarıda sunulan grafikten de görüldüğü üzere, atipik gelişim gösteren grupla çalışan araştırmacıların çoğunlukla özel yeteneklilik ile ilişkili gruplarla çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun ardından, öğrenme güçlüğü (disleksi ve disgrafi) olan çocuklar veya bu çocuklarla ilişkili bireylerle yapılan çalışmalar en fazla sayıya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Son 10 yıl içerisinde çocuk gelişimi alanında üretilen doktora tezlerinin toplamda 123'ünde çocuklarla bizzat çalışıldığı tespit edilmiştir. Bu tezlerin hangi yaş gruplarına odaklandığı ise ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bazı doktora tezlerinde birden fazla gelişim döneminde olan çocuklarla çalışıldığı için frekansların toplamı 123'ün üzerindedir. Yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular aşağıdaki grafikte sunulmuştur.

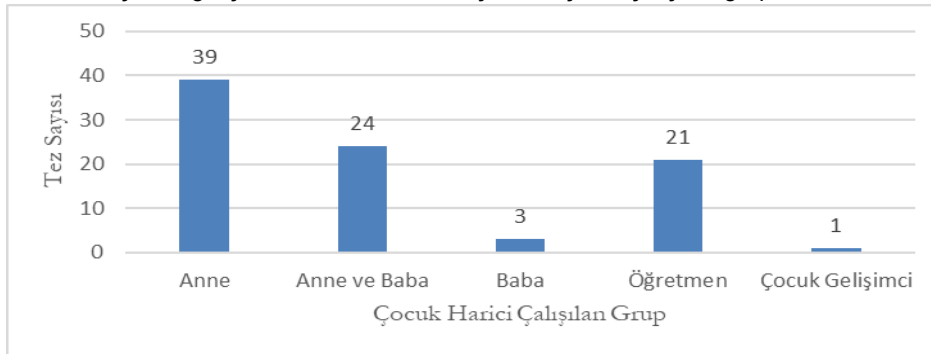
Grafik 9. Çocuk gelişimi doktora tezlerinde çalışılan çocukların gelişim dönemleri

Grafik incelendiğinde, çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinde en yoğun çalışmanın okul öncesi dönemdeki çocuklarla yapıldığı tespit edilmiştir. En az çalışılan grubun ise ilk çocukluk dönemi ve ergenlik dönemi çocukları olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinin büyük bir kısmının okul öncesi döneme odaklandığı, bebeklik, ilk çocukluk, okul dönemi ve ergenlik dönemlerine yönelik doktora tezlerinin sayısının ise sınırlı olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada incelenen doktora tezlerinde, çalışma grubu yalnızca çocuklarla sınırlı kalmamış, farklı gruplar da ele alınmıştır. Çocuk dışındaki çalışma gruplarına yönelik analiz sonuçları aşağıdaki grafikte sunulmuştur.

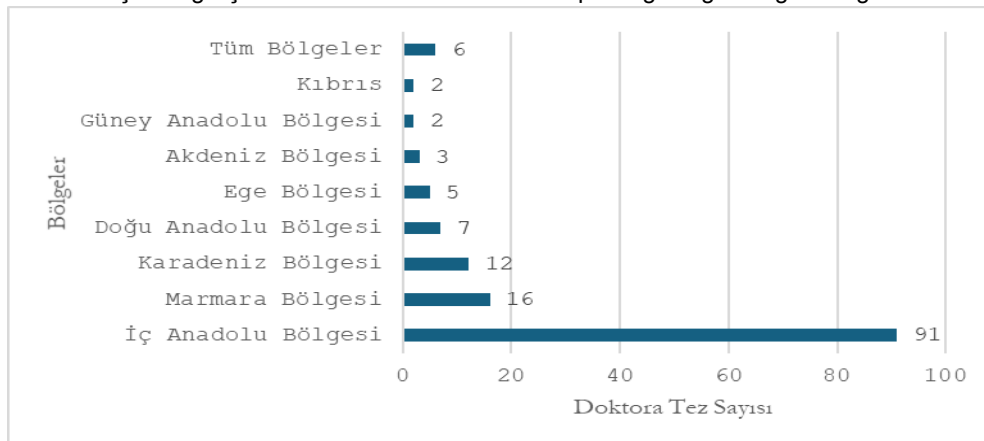
Grafik 10. Çocuk gelişimi doktora tezlerinde çocuk dışında çalışılan gruplar

Grafik 10 incelendiğinde, çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinde veri toplama sürecinde çocukların yanı sıra en sık yer alan çalışma grubunun anneler olduğu görülmektedir. Toplam 39 doktora tezinde annelerden veri toplandığı tespit edilmiştir. Buna karşın, yalnızca babalardan veri toplanan doktora tezlerinin sayısının oldukça düşük olduğu belirlenmiş olup, bu kapsamdaki tez sayısı sadece 3'tür. Hem annelerden hem de babalardan veri toplanan doktora tezlerinin sayısı ise 24 olarak saptanmıştır. Ayrıca, 24 doktora tezinde öğretmenlerden veri toplandığı, yalnızca bir doktora tezinde ise çocuk evlerinde görev yapan çocuk gelişimcilerden veri sağlandığı belirlenmiştir.

Bu araştırmanın son bulgusu, çocuk gelişimi doktora tezlerinde verilerin toplandığı şehir ve bölgelere ilişkin bilgiye odaklanmaktadır. Veri toplanan yer bilgisine ulaşılabilen toplam 144 doktora tezi incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Grafik 11. Çocuk gelişimi doktora tezlerinin verilerin toplandığı bölgelere göre dağılımı

Grafik 11'den de görüldüğü üzere, çocuk gelişimi doktora tezlerinde veri toplanan bölgeler arasında en yüksek oranın İç Anadolu Bölgesi'ne ait olduğu tespit edilmiştir. Özellikle İç Anadolu Bölgesi'nde, 54 veri ile Ankara ve 19 veri ile Konya en fazla veri toplanan iller olarak öne çıkmaktadır. İç Anadolu Bölgesi'ni sırasıyla Marmara ve Karadeniz bölgeleri takip etmektedir. Veri toplanan en az bölgeler ise Güney Anadolu ve Akdeniz bölgeleri olarak belirlenmiştir. Çocuk gelişimi doktora programında, 2 tez verisi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden toplanırken, 6 doktora tezinde verilerin Türkiye'nin farklı bölgelerde yer alan şehirlerden bir arada toplandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, Türkiye'deki üniversitelerde yer alan enstitülere bağlı Çocuk Gelişimi Anabilim Dalları bünyesinde gerçekleştirilen doktora tezlerinin genel çerçevesinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın ilk bulgularından biri, en fazla doktora tezinin Ankara Üniversitesi'nde hazırlandığıdır. Bu durumun, her dönemde kabul edilen doktora öğrenci sayısının görece yüksek olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Örneğin, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı'na doktora programı kapsamında 9 öğrenci kabul edilirken, Hacettepe Üniversitesi'nde bu sayı 3 olarak belirlenmiştir. Öğrenci kontenjanlarının fazla olmasının, hazırlanan doktora tez sayısına etkide bulunabileceği söylenebilir. Ayrıca, Ankara Üniversitesi Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı'nın köklü bir akademik yapıya sahip olması ve öğretim üyesi sayısının görece yüksek olmasının da doktora tez sayısını etkileyen unsurlar arasında yer alabileceği değerlendirilmektedir. Köklü üniversitelerde akademik kadronun daha geniş olması, danışman sayısının da paralel olarak artmasına olanak tanıyabilir. Ayrıca, bu üniversitelerde doktora tez çalışmalarının daha fazla araştırma imkânı ve kaynağa erişimle desteklenmesi mümkündür. Doktora programlarının sürekliliği ve bu alanda akademik bir kültür ile teşvik mekanizmalarının oluşması da doktora tez araştırmalarının artmasına katkı sağlayabilir (Sarrico, 2022; Skopek vd., 2020).

Araştırmanın bir diğer bulgusu, yıllara göre çocuk gelişimi alanında üretilen doktora tezlerinin sayısının arttığını göstermektedir. Özellikle son üç yıl içinde belirgin bir artış gözlemlenirken, yalnızca 2020 yılında bir düşüş yaşandığı tespit edilmiştir. Paltridge ve Starfield (2020), doktora tez süreçlerindeki değişim ve süreklilik üzerine yaptıkları çalışmalarında, dünya genelinde farklı bilim alanlarında verilen doktora derecesi sayısının önemli ölçüde arttığını vurgulamaktadır. Benzer şekilde, OECD'nin (2021) raporunda da doktora düzeyindeki başarı oranlarının arttığı belirtilmektedir. Bu rapora göre, 2014-2019 yılları arasındaki beş yıllık süreçte doktora düzeyinde yazılan tez sayısı ve başarı oranı %25 artış göstermiştir. Bu çalışmadaki 2020 yılında gözlemlenen düşüşün en önemli nedenlerinden birinin, COVID-19 pandemisinin etkileri olduğu söylenebilir. Sohrabi vd. (2021) tarafından yapılan çalışmada da pandemi sürecinde okulların, üniversitelerin ve araştırma kurumlarının kısıtlı düzeyde açık olması ya da tamamen kapalı olmasının, araştırma faaliyetlerini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Özellikle uzaktan yürütülmesi mümkün olmayan araştırma alanlarında, araştırmacıların %50'sinden fazlasının bu durumdan olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen doktora tezlerinin %83'ü kadın araştırmacılar tarafından, %17'si ise erkek araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Bu da çocuk gelişimi alanındaki tezlerin büyük bir kısmının kadın araştırmacılar tarafından yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Bunun başlıca sebeplerinden birinin, çocuk gelişimi alanının toplumda kadınlara atfedilen bir alan olarak görülmesi ve bu nedenle kadınların bu alana daha fazla yönlendirilmesi veya yönelmesi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, çocuk gelişimi lisans ve yüksek lisans eğitimlerinde de kadınların erkeklere kıyasla belirgin bir üstünlük gösterdiği gözlemlenmektedir (Alabay vd., 2023; Ezgin Ağıllı & Açık Turğuter, 2021).

2014-2024 yılları arasında çocuk gelişimi alanında yapılan doktora tezlerinin yöntem bölümleri incelendiğinde, nicel araştırma yöntemlerinin daha yaygın olarak tercih edildiği belirlenmiştir. Son yıllarda ise karma araştırma yöntemlerine yönelik ilginin arttığı ve bu yöntemle gerçekleştirilen tez çalışmalarının nicel araştırma yöntemleriyle yapılan tezlerle benzer oranda olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, yalnızca nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen doktora tezlerinin sayısının son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden birinin, araştırma yöntemlerinin tarihsel gelişim süreciyle paralellik göstermesi olabileceği düşünülmektedir. Nicel araştırmalar, 19. yüzyılın başlarında doğa bilimlerindeki pozitivist yaklaşımın etkisiyle ortaya çıkmış ve sosyal bilimlerde yaygın olarak uygulanmıştır. Nitel ve karma araştırma yöntemleri ise 20. yüzyılda gelişmiştir (Creswell, 2009; Maxwell, 2015; Sarwono, 2022). Bu durum, nicel araştırma yöntemine daha fazla aşinalık olması nedeniyle nicel tez sayısının daha yüksek olmasına yol açmış olabilir. Diğer bir olasılık ise doktora danışman öğretim üyelerinin daha çok nicel araştırma yöntemine yatkın olmalarıdır. Ancak son yıllarda karma araştırma yöntemlerine olan ilginin artması hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasıyla yapılan araştırmaların sayısının arttığını göstermektedir (Doğan vd., 2021; Teddlie & Tashakkori, 2015).

Çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinin büyük bir kısmının, sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimle ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmacıların bu gelişim alanlarını daha detaylı inceleme gerekliliği duyması, bu durumun sebeplerinden biri olabilir. Ayrıca, çocuk gelişimi dışında da diğer alanlarda benzer şekilde bu konulara daha fazla ilgi gösterildiği gözlemlenmektedir. Yeşilbursa vd. (2024) tarafından sosyal bilimler eğitimi lisansüstü öğrencilerinin tez konusu belirleme eğilimlerini inceledikleri çalışmada, öğrencilerin çoğunlukla sosyal hayattaki dijital ve yenilikçi çalışmalara yöneldikleri tespit edilmiştir. Bu temalar da bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimle ilişkilendirilebilir. Gürkan ve Kahraman (2022) tarafından yapılan fen eğitimi alanındaki lisansüstü tezlerinin eğilimleri incelendiğinde ise, lisansüstü öğrencilerinin genellikle öğrenme, tutum, algı ve ilgi düzeylerine odaklandığı görülmüştür.

Doktora tezlerindeki çalışma grubu incelendiğinde, son 10 yılda gerçekleştirilen çalışmaların büyük ölçüde tipik gelişim gösteren okul öncesi dönem çocukları ile bu çocukların ebeveynleri veya öğretmenlerinden oluştuğu görülmektedir. Ebeveynler arasında ise en fazla verinin annelerden toplandığı tespit edilmiştir. Doktora tezlerinde tipik gelişim gösteren okul öncesi çocuklarıyla çalışmanın en önemli nedenlerinden birinin, bu grubun kolay ulaşılabilir bir örneklem olması olduğu düşünülebilir. Özellikle nicel araştırma yöntemlerinin yaygın olarak tercih edilmesi, geniş örneklem gereksinimini artırmakta ve bu durum genç araştırmacıları, erişimi daha kolay olan okul öncesi dönem çocuklarını çalışma grubu olarak seçmeye yönlendirebilmektedir. Atipik gelişim gösteren çocuklar ve aileleriyle yapılan çalışmaların oranının düşük olmasının bir diğer nedeni, çocuk gelişimi alanında eğitim gören öğrencilerin özel eğitim alanına yönelmeyi tercih etmemesinden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Şirin Kaya ve Özyürek'in (2023) çocuk gelişimi

öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, katılımcıların büyük bir kısmının özel eğitim alanında çalışmak istemediği sonucuna ulaşılmıştır. Ocak vd. (2023) tarafından yürütülen bir çalışmada, özel eğitim öğretmenleri ile özel eğitim alanında çalışan diğer eğitimcilerin özel eğitime ilişkin öz yeterlilik algıları incelenmiş ve özel eğitim öğretmenlerinin öz yeterlilik düzeylerinin, çocuk gelişimi alanından mezun olan çalışanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Atipik gelişim gösteren çocuklar ve aileleriyle gerçekleştirilen araştırmaların sayıca sınırlı olmasının nedenlerinden birinin, doktora tez danışmanı öğretim üyelerinin yönlendirmeleri olabileceği düşünülmektedir. Danışmanlık yapan öğretim üyelerinin uzmanlık alanlarının daha çok tipik gelişim üzerine yoğunlaşmasının, araştırmacı öğrencileri de bu doğrultuda yönlendirebileceği öne sürülebilir. Bunun yanı sıra, atipik gelişim gösteren çocuklarla yapılan araştırmaların daha az tercih edilmesinde, bu grubun hassas bir çalışma evreni oluşturması, ailelerin araştırmalara katılım konusunda tereddüt yaşayabilmesi, uygun katılımcıya ulaşmanın güçlüğü ve etik ya da kurumsal izin süreçlerinin daha karmaşık ve zaman alıcı olmasının etkili olabileceği düşünülebilir. Aral vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada 1970-2013 yılları arasındaki çocuk gelişimi alanındaki tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda tüm tezlerin sadece %27,75'inin özel eğitim alanında yapılan çalışmalar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak Metin vd. (2017) Türkiye'de 0-3 yaş arasındaki çocukları kapsayan lisansüstü tezleri incelediği çalışmada da en az eğitim bilimleri alanında çalışıldığı ve bu oranın çok azının özel eğitim alanında olduğunu tespit etmişlerdir. Uluslararası literatür incelendiğinde, özel eğitim alanındaki araştırmaların, özellikle çocuk gelişimi konusunda arttığı söylenebilir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri, okullardaki özel gereksinimli öğrenci sayısındaki artıştır. Yapılan çalışmalara göre, ABD'de özel eğitim alan öğrenci sayısı son kırk yılda iki katına çıkmıştır. 2011-12 öğretim yılında toplam öğrencilerin yaklaşık %13'ünü özel gereksinimli çocuklar oluştururken, bu oran 2021-22 döneminde neredeyse %15'e yükselmiştir (Pendharkar, 2023). Ayrıca bu çalışmada annelerden veri toplanma oranının babalara kıyasla daha yüksek olmasının, annelere daha kolay ulaşılabilir olmasından ve içinde bulunulan toplumun toplumsal cinsiyet kalıp yargıları doğrultusunda çocuğun gelişiminden öncelikli olarak annenin sorumlu olduğu algısının yaygın olmasından kaynaklanabileceği düşünülebilir.

Araştırmanın son bulgusu, çocuk gelişimi alanındaki doktora tezlerinin verilerinin çoğunlukla İç Anadolu Bölgesi'nden toplandığını göstermektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden birinin, çocuk gelişimi alanındaki doktora programlarının büyük ölçüde İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan üniversitelerde bulunması olduğu düşünülmektedir. Öte yandan, Güney Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden veri toplanarak gerçekleştirilen doktora araştırmalarının oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, söz konusu bölgelerde araştırma yürütmeyi destekleyen maddi olanakların yetersizliğinden ve bu nedenle daha kent merkezli grupların tercih edilmesinden kaynaklanıyor olabilir. Noonan vd. (2024) çalışmasında, kırsal bölgelerde yaşayan nüfusun tarihsel olarak klinik araştırmalarda yeterince temsil edilmediği ve bu grupların genellikle araştırmaların dışında kaldığı vurgulanmaktadır. Ayrıca, kırsal nüfusun araştırmalara dahil edilmesini zorlaştıran çeşitli yapısal engellerin bulunduğu ifade edilmektedir.

Öneriler

Çocuk gelişimi alanında doktora tezlerini en fazla üreten üniversitenin Ankara Üniversitesi olduğu tespit edilmiştir. Bunu takiben, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi sıralanmaktadır. Bu üniversiteler, çocuk gelişimi alanındaki araştırmalara liderlik edebilir ve diğer üniversitelerle ortak doktora programları oluşturarak doktora araştırma sayılarının artırılmasını sağlayabilirler. Böylelikle, bu üniversiteler ve öğretim üyelerinin destekleriyle çocuk gelişimi alanındaki araştırmaların yaygınlaştırılması teşvik edilebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise, doktora tez çalışmalarında cinsiyet temelli bir dengenin sağlanamamış olmasıdır. Kadın araştırmacılar, özellikle çocuk gelişimi alanında büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu bulgu doğrultusunda, erkek araştırmacıların da bu alanda daha fazla yer alabilmesi için cinsiyet eşitliğine yönelik bilinçlendirme çalışmalarının artırılması önerilebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, çocuk gelişimi alanında son on yıl içinde yapılan doktora tezlerinde genellikle nicel araştırma yönteminin tercih edildiği, son yıllarda ise nicel araştırmaların yanı sıra karma yöntemlerin kullanımının arttığıdır. Bu doğrultuda, çalışmaların karma araştırma yöntemlerinin sayısını artırması ve nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen araştırma sayısının çoğaltılması önerilebilir. Özellikle nitel araştırmalarla daha derinlemesine veri toplanarak doktora tezlerinin güçlendirilmesi sağlanabilir.

Çocuk gelişimi alanında yapılan doktora tezlerinin büyük bir çoğunluğunun sosyal-duygusal ve bilişsel gelişim alanlarına odaklandığı, diğer gelişim alanlarına dair yapılan çalışmaların ise daha az olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, sosyal-duygusal ve bilişsel gelişim gibi yoğunlaşan konuların yanı sıra, dil gelişimi, motor gelişim ve öz bakım becerileri gibi alanlarda daha fazla araştırma yapılması teşvik edilebilir. Ayrıca, doktora ders aşamasında bu alanlarla ilgili araştırmaların daha fazla incelenmesine yönelik bir odaklanma sağlanabilir.

Yapılan doktora tez çalışmalarının büyük çoğunluğunda tipik gelişim gösteren çocuklar ile bu grupların ebeveynleri ve öğretmenleri ile çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Atipik gelişim gösteren çocuklar ise çoğunlukla özel yetenekli çocuklar ve öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklarla yapılan doktora tezlerinde yer almıştır. Bu bağlamda, atipik gelişim gösteren gruplara yönelik doktora tezlerinin sayısının artırılması gerektiği önerilmektedir. Atipik gelişim gruplarının gelişim ve eğitim süreçlerinin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla, bu gruplarla yapılan araştırma sayılarının artırılması faydalı olacaktır.

Araştırmanın önemli bulgularından biri, çalışma grubunun büyük bir çoğunluğunun okul öncesi yaş dönemi çocuklarıyla yoğun bir şekilde çalışıldığıdır. Bebeklik, ilk çocukluk ve ergenlik dönemi çocuklarıyla yapılan araştırmaların sayısının artırılması önerilebilir. Ayrıca araştırmada, çocukların yanı sıra annelerden veri toplamanın yaygın olduğu, ancak babalardan veri toplanan araştırma sayısının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, çocukların gelişim süreçlerine ilişkin çalışmalarda babalardan veri toplanan araştırma sayısının artırılması gerektiği önerilmektedir. Veri toplanan gruplarda öğretmenlere belirli bir oranda yer verilirken, çocuk gelişimi alanındaki sağlık profesyonellerinden veri toplanan doktora tezlerinin sayısının yalnızca bir olduğu belirlenmiştir. Bu noktada, çocuk gelişimi alanındaki sağlık profesyonellerinden veri toplanan araştırmalara daha fazla yer verilmesi önerilebilir.

Araştırmada, tez çalışmalarında kullanılan verilerin büyük ölçüde İç Anadolu Bölgesi'ndeki illerde ve özellikle doktora programlarının yürütüldüğü şehirlerde toplandığı gözlemlenmiştir. Bu durumun, veri toplama sürecinde bölgesel bir dengesizliğe yol açabileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede, henüz veri toplanmamış şehirler ya da bölgelerde çalışma yapılabilmesini teşvik etmek amacıyla araştırma bursları sağlanması veya saha destek programlarının geliştirilmesi önerilebilir. Böyle bir destek mekanizmasının, genç araştırmacıların farklı coğrafi bölgelerdeki çocuk gelişimiyle ilgili verileri çalışmalarına dâhil edebilmelerine katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmanın son bulgusu, doktora tezlerinde veri toplanan bölgeler arasındaki dengesizliktir. Çocuk gelişimi alanındaki doktora tez çalışmalarının çoğunluğu, doktora eğitimi verilen bölgelerde toplanmıştır. Özellikle Ankara, Hacettepe ve Selçuk Üniversitelerindeki doktora programlarına paralel olarak, tez verilerinin yoğunlukla Ankara ve Konya'da toplanıyor olması bu paralelliği yansıtmaktadır. Diğer bölgelerden de veri toplanarak çeşitliliğin artırılması ve bölgesel dengesizliğin giderilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, genç araştırmacılar farklı bölgelerde veri toplama konusunda teşvik edilebilir ve bu süreçte maddi desteklerin üniversite araştırma merkezlerinden sağlanması önerilebilir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunların başında, incelenen tezlerin yalnızca 2014-2024 yılları arasındaki doktora tezlerinden seçilerek 10 yıllık bir dönem içinde incelenmiş olması yer almaktadır. Ayrıca, halen hazırlanmakta olan tezler çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. Bazı doktora tezlerinin, üniversiteler tarafından savunma sınavının yapılması ve doktora programının başarılı bir şekilde tamamlanmasının ardından, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde onaylanma ve yayınlanma süreci zaman alabilmektedir. Bu nedenle, yalnızca yayınlanmış olan doktora tezleri bu çalışmada veri olarak kullanılmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Etik Komite Onayı

Tüm verilere "Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden ulaşıldığı için etik kurul kararı alınmamıştır.

Bilgilendirilmiş Onam

Araştırmaya katılacak çocuklar ile araştırma öncesi yapılan görüşmelerde araştırmanın amacı ve yöntemi hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcıların ebeveynlerinin araştırmaya katılmalarının gönüllülük esasına dayalı olduğu, istedikleri zaman ayrılma kararı alabilecekleri ve tüm hakları açıklanarak yazılı onam belgeleri imzalatılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Yazar Katkıları

E., A. : Çalışmanın tasarlanması, Veri toplanması, Veri analizi, Makalenin yazımı, Makale gönderimi ve revizyonu

Kaynaklar

- Alabay, E., Alan, R., Açıkalin, B., Erdenci, D., Darcan, F., Dursun, İ., & Zunluoğlu, F. N. (2023). Türkiye'de çocuk gelişimi bölümü erkek lisans öğrencisi olmak: "Erkek adam çocuk gelişimi mi okur?". *Abant Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 626-645. <https://doi.org/10.11616/asbi.1219685>
- Aral, N., Fındık Tanrıbuyurdu, E., Yurteri Tiryaki, A., Sağlam, M., & Aysu, B. (2015). Türkiye'de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 14(1), 1-12.
- Baptista, A., Frick, L., Holley, K., Remmik, M., Tesch, J., & Åkerlind, G. (2015). The doctorate as an original contribution to knowledge: Considering relationships between originality, creativity, and innovation. *Frontiers in Psychology*, 6, 1-17. <https://doi.org/10.14786/flr.v3i3.143>
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Doğan, M., Çelik, S., & Tomris, G. (2021). Türkiye'deki özel eğitim anabilim dallarında karma araştırma yöntemiyle yürütülmüş lisansüstü tezlerin çözümlenmesi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 29, 1-32. <https://doi.org/10.14689/enad.29.1>
- Doğan-Keskin, A., & Bayhan, N. P. (2020). Çocuk gelişiminin dün, bugün ve yarın. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 881-900.
- El-Dakhs, D. A. S. (2018). Why are abstracts in PhD theses and research articles different? A genre-specific perspective. *Journal of English for Academic Purposes*, 36, 48-60. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2018.09.005>
- Ezgin Ağıllı, S., & Açık Turğuter, E. (2021). "Feminen" alanlarda erkek(lik)ler: Düşünceler, önyargılar, deneyimler. *Fe Dergi*, 13(1), 1-15. http://cins.ankara.edu.tr/25_1.pdf
- Giesler M, Boeker M, Fabry G, & Biller S. (2016). Importance and benefits of the doctoral thesis for medical graduates. *GMS J Med Educ.*, 33(1):Doc8. <https://doi.org/10.3205/zma001007>
- Gürkan, G., & Kahraman, S. (2022). Türkiye'de biyoteknolojik kavramlarla ilgili fen eğitimi alanında son 20 yıldaki lisansüstü tezlerin eğilimleri: İçerik analizi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 307-327. <https://doi.org/10.14686/buefad.938293>
- Kaçmaz, C., Kay, M. A., Boğa, E., Temiz, A., Ayanoğlu, M., & Sağlam, M. (2021). Türkiye'de çocuk gelişimci olmak: Çalışma alanları, görev ve yetkileri. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 4(8), 117-133.
- Karagöz, B., & Şeref, İ. (2021). Türkçe eğitimi doktora tezlerine bütünsel bir yaklaşım (1995-2020). *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 46(1), 43-68. <https://doi.org/10.21497/sefad.1031689>
- Maxwell, J. A. (2015). Expanding the history and range of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 10(1), 3-6. <https://doi.org/10.1177/1558689815571132>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Çev. Ed.). Nobel Yayıncılık.
- Metin, Ş., Akbaş, U., Yıldız, H., & Özaydın, L. (2017). Türkiye'de 0-3 yaş çocuklara yönelik gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarının gözden geçirilmesi. *Ulusallararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 1. <http://ijeces.hku.edu.tr/tr/download/issue-file/5311>
- Noonan, D., Lam, W. K. K., Goodrich, J., Sullivan, S., Bentley-Edwards, K., Koeberl, D., Palipana, A., & McClernon, F. J. (2024). A case study of inclusion of rural populations in research: Implications for science and health equity. *Clinical and Translational Science*, 17(8), e13885. <https://doi.org/10.1111/cts.13885>
- Ocak, G., Adaloğlu, C. & Yurtseven, R. (2023). Özel eğitim öğretmenlerinin öz yeterlilik algıları ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 39-70.

- OECD. (2021a). "Challenges and new demands on the academic research workforce", in OECD science, technology and innovation outlook 2021: Times of crisis and opportunity. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/72f6f879-en>
- Paltridge, B., & Starfield, S. (2020). Change and continuity in thesis and dissertation writing: The evolution of an academic genre. *Journal of English for Academic Purposes*, 48, 100910. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2020.100910>
- Sarrico, C. S. (2022). The expansion of doctoral education and the changing nature and purpose of the doctorate. *Higher Education*, 84(3), 1-17. <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00946-1>
- Sarwono, J. (2022). Quantitative, qualitative and mixed method research methodology. Amazon.com, Inc.
- Skopek, J., Triventi, M., & Blossfeld, H.-P. (2020). How do institutional factors shape PhD completion rates? An analysis of long-term changes in a European doctoral program. *Studies in Higher Education*, 47(2), 1-20. <https://doi.org/10.1080/03075079.2020.1744125>
- Sohrabi, C., Mathew, G., Franchi, T., Kerwan, A., Griffin, M., Del Mundo, J. S. C., Ali, S. A., Agha, M., & Agha, R. (2021). Impact of the coronavirus (COVID-19) pandemic on scientific research and implications for clinical academic training - A review. *International Journal of Surgery*, 86, 57-63. <https://doi.org/10.1016/j.ijsu.2020.12.008>
- Kaya, Ş. Ş., & Özyürek, A. (2023). Çocuk gelişimi öğrencilerinin özel eğitim öğretmenliğine yönelik görüşleri ve tutumlarını etkileyen faktörler. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34, 244-260. <https://doi.org/10.29228/INESJOURNAL.68490>
- Pendharkar, E. (2023, July 31). The number of students in special education has doubled in the past 45 years. *Education Week*. <https://www.edweek.org/special-education/the-number-of-students-in-special-education-has-doubled-in-the-past-45-years/2023/07>
- Teddlie, C., & Tashakkori, A. (2009). Major issues and controversies in the use of mixed methods in the social and behavioral science. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social and behavioral research* (pp. 3-50). Sage Publications Ltd.
- Tesch, J., Baptista, A. V., Frick, L., Holley, K., Remmik, M., & Åkerlind, G. (2015). The doctorate as an original contribution to knowledge: Considering relationships between originality, creativity, and innovation. *Frontline Learning Research*, 3(3), 51-63. <https://doi.org/10.14786/flr.v3i3.147>
- Vijayakumar, J. K., & Vijayakumar, M. (2007). Importance of doctoral theses and its access: A literature analysis. *The Grey Journal*, 3(2), 67-75.
- Yeşilbursa, C. C., Karakuş, A., & Geçgel, Ş. (2024). Sosyal bilgiler eğitimi lisansüstü öğrencilerinin tez konusu belirleme eğilimleri. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 11(105), 615-622. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10926553>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (12. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurulu. (2022). Ulusal tez merkezi istatistikleri. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/istatistikSec.jsp>